

Bir Sorunun Cevabı

Soru: Türkiye-Suriye sınırına mayın döşenmesi meselesinin hakikati nedir? Nasıl ve ne zaman tamamlanmıştır? Buna dair devletlerarası çatışma ilişkisinin boyutu nedir? Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın!

Cevap:

1- Türkiye ile Suriye arasındaki sınır boyuna mayın döşenmesi kararı, 1956 yılında yayınlandı. Bu kararın uygulanması, Hilâfet'in yıkılmasından sonra, muhtelif senelerdeki sömürgeci anlaşmalar çerçevesinde çizildiği üzere iki ülke arasındaki aslen 877 km olan kara sınır boyunun 513 km uzunluğu ve 350 metre genişliği üzerinde 1957 ile 1959 yılları arasında başladı. Bu arazinin alanı 216 km² olarak tahmin edilmektedir ki bunun 186 km²'sinin mülkiyeti devlet hazinesine ve geriye kalan kısmının mülkiyeti ise, Devlet Demir Yolları, diğer kurumlar ve vatandaşlara aittir. Bu zikredilen bölgeye "615.145" mayın döşenmiştir. Bunun yanı sıra Irak-Türkiye sınırının 42 km boyuna "75.115" adet mayın döşendiği gibi Türkiye-İran sınırının 109 km uzunluğuna "191.428" ve Türkiye-Ermenistan sınırının 17 km uzunluğuna "21.984" mayın döşenmiştir. Ayrıca Türkiye-Bulgaristan ve Türkiye-Yunanistan sınırına da mayınlar döşenmiş, ancak bu ülkelerin NATO üyesi olmalarından dolayı daha önce bunlar temizlenmiştir.

2- Bu mayınların Türkiye tarafından yoğun bir şekilde Suriye ile olan sınır üzerine döşenmesinin sebepleri, bölgedeki Anglo-Amerikan çatışması atmosferi ve bunun Türkiye'ye ulaşması tehdididir. Zira Suriye'deki darbeler birbirini takip etmiş, 1949 yılından beri iktidar İngiliz ve Amerikan ajanları arasında el değiştirip durmuş ve bu durum, geçen asrın ellili yıllarında iyice alevlenmiştir. Özellikle Amerika'nın ellili yıllarda Türkiye'ye nüfuz etmede kararlı olduğu sıradaki bu endişe verici durum, Türkiye'ye etki etmiş ve İngiltere ile Türkiye'deki ajanları, özellikle "Ordu", Amerika'nın Suriye'deki bu endişe verici durumu istismar ederek "bu enfeksiyonu" Türkiye'ye bulaştırmasından korkmuşlardır. Nitekim Amerika'nın Türkiye yönündeki etkin hareketi açıktır. Zira bu sırada bölgedeki Amerikan ajanlarının elebaşı olan Abdünnâsır'ın yıldızı parlamış, Türkiye ile İngiliz ajanlarına saldırmaya başlamış ve İngiltere ile baş kurucu üyesi olan Türkiye'nin oluşturduğu Bağdat Paketi'ne musallat olmuştur. Bölgedeki Bağdat Paketi'nin manevi babası olan Cumhurbaşkanı Celal Bayar liderliğinde Türkiye, bölgedeki İngiltere'nin güçlü üssü olan Hüseyinli Ürdün'ü ve İngiliz ajanı olan *Camille Chamoun* liderliğindeki Lübnan'ı pakta dâhil etmeye çalışmaktaydı. Her ne kadar Türkiye Başbakanı Adnan Menderes, Amerikan uşaklarından olsa da işlerin dizginini elinde bulunduran ve Türkiye'de ülkenin fiili hâkimi olan, İngilizlerle çok sıkı bağlantısı olup onlarla sarmaş dolaş olan orduydü. İşte tüm bunlar, 1956 yılında Mısır'daki Amerikan ajanlarına karşı açtığı üçlü saldırılarda İngiliz hezimetine yol açmış ve daha sonra da İngilizlerin Süveyş'ten kovulması ve Mısır'da hiçbir üssünün kalmaması bunun sonuçlarından biri olmuştur. Aynı şekilde sömürgeleri olan Irak da Amerikalıların eline düşme tehdidi ile karşı karşıya olmasının yanı sıra Arap milliyetçiliğini savunanlar, Ege Denizi'ndeki 12 adanın Türkiye'ye verilmesi karşılığında Suriye'yi sömürmekte olan Fransa ile İngiltere arasındaki anlaşma yoluyla 1939'da Türkiye'ye ilhak edilmiş olan İskenderun Sancağı'nın geri alınması talebini tahrik ediyorlardı.

Tüm bunlardan dolayı İngiltere ile ordu, Suriye tarafından gelmekte olan tehlikeye karşı Türkiye'yi korumanın en iyi çözümünün, sınıra mayın döşemek olduğunu gördüler ve İngiltere ile ordu, Türkiye ile Suriye arasına, mayınlardan bir engel koymanın gerekçelerini oluşturmak için güçlü bir şekilde çalışmaya başladılar. Bu nedenle Celal Bayar, Türkiye'deki rejimi tahrip etmek için Suriye'den gelmekte olan komünistlerin üzerine odaklandı ve insanları yanıltmaya devam etmek üzere bu hususta Sovyetler Birliği'nin Suriye'ye yaklaşma girişimlerine işaret etti. Oysa Sovyet nüfuzu Suriye'den çok uzaktı. Aynı şekilde Suriye'deki kaygı verici konuları ön plana çıkarıyor ve ekseriyetle arkasında Abdünnâsır'ın olduğu İskenderun Sancağı yönünde Suriye'deki gerilimli atmosfere yoğunlaşıyordu.

Hakeza ordu, mayın döşemek için gerekçeler bulmuş ve en büyük mayın bölgesi İskenderun Sancağı olmuştur. Bilindiği üzere Türkiye'nin Suriye tarafından korkusu, bu Sancağın Türkiye'ye ilhak edilmesinden bu yana gelen kadim bir korkudur. Zira İsmet İnönü, Mustafa Kemal'in ölümünün ardından 1939 yılında Türkiye Cumhurbaşkanlığını teslim almasının üzerine o yıldaki bir konuşmasında; "Kaynağı Suriye ve irtica olmak üzere Cumhuriyete yönelik iki tehlikenin olduğunu söylemiş ve irtica ile de fitrat

dinini, yani İslâm'ı kast etmiştir." Nitekim bu konuşma, Türk dış politikasının çizgilerini belirlemesi bakımından tarihi meşhur bir konuşma olarak addedilir. Türkiye dış politikasının, 1939 yılında imzalanan Türkiye-İngiliz dostluğu anlaşması temeli üzerine bina edildiğini ifade etmiştir. Nitekim bu konuşma, Amerikan ajanları olan Esat ailesi ile kuyruklarının düşürülmesi için "İsrail" ve Ürdün'le bir anlaşma yaparak Türkiye'nin kuvvetlerini Suriye sınırına yığdığı ve ona saldırmak üzere olduğu 1998 yılında etkisini göstermiştir.

3- Bu mayınlar, uzun bir müddet baki kalmış ve bu mayınların döşeli kaldığı on yıllar boyunca asker ve sivil olmak üzere pek çok Türk ölmüş ve yaralanmıştır. Nitekim resmî istatistiklerin verilerine göre, 1993 ila 2003 yılları arasındaki on yıl içerisinde, ölen pek çok inek ve diğer hayvanlar hariç 299 asker ile 289 sivil ölmüş ve 1527 asker ile 739 sivil yaralanmıştır. Bundan dolayı halk arasındaki şikâyetler yükselmiş, zararı faydasından büyük olan, dahası işe yaramaz olan bu mayınların temizlenmesi için talepler giderek artmaya başlamıştır. Bunların yanı sıra iki halk arasındaki kardeşlik bağları ve insanlar arasındaki sıla-i rahim ile akrabalık bağlarını kesmiştir. Zira özellikle İskenderun Sancağı ve civarı olmak üzere sınırın iki yakasındaki insanlar, aralarında yaygın olan evlilik gibi akrabalık ve sıla-i rahim bağlarıyla birbirlerine bağlı oldukları gibi bu mayınlar, onların birbirleriyle olan ticaretlerini de engellemiştir. Bu da kaçakçılığı önleme gerekçesiyle fırkacılığı ve parçalanmışlığı pekiştirmek içindir.

Ancak Kürt milliyetçiliği naraları bayrağını açan Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) ortaya çıkması ve Suriye'den hareket ederek sınır yoluyla Türkiye'ye karşı saldırılara başlaması, mayınların temizlenmesini dillendiren bu çağrılar, Kürdistan İşçi Partisi'nin tehlikesi gerekçesinden ötürü faydasız hale getirmiştir. Oysa bu mayınlar, ne ayrılıkçı parti unsurlarının sızmasını engellemiş, ne de saldırılarını durdurmuştur. Dahası onun unsurları, Türkiye içerisinde bulunmakta ve eğitilmektedir.

4- Türkiye-Suriye sınırı boyunca döşenmiş mayınların temizlenmesi mevzusunu ilk gündeme getiren, dahası temizlenmesine ilk azmeden kişi, 1983 yılında Türkiye Başbakanlığını üstlenen ve Amerika'nın dostu olan Turgut Özal'dır. Ancak ordu, onun hedefini gerçekleştirmesini engellemiştir. İlk hükümeti döneminde Başbakan Özal'ın Müsteşarı, ikinci Özal hükümetinde ise Devlet Bakanı ve Hükümet Resmî Sözcüsü olarak çalışan Hasan Celal Güzel, 26.05.2009 tarihli "TimeTürk" sitesine bu konu hakkında bir makale yazmış ve şöyle demiştir: *"Seksenlerden bu yana sahanın mayından temizlenmesi ve tarım üretimine kazandırılması için çeşitli teşebbüslerde bulunulmuştur. Merhum Özal'ın Hükümeti döneminde bu proje üzerinde çalışmayı bizzat üstlenmiştim. Ancak, bu konuda TSK'nın teknik şartlarının uygun olmaması ve meselenin hallinin de TSK dışında düşünülmemesi, buna ilişkin çalışmayı durdurmuş ve mayın temizleme maceramızı bu güne kadar uzatmıştır."* Ve şöyle eklemiştir: *"Bu durum, o zamanki yanlış güvenlik politikaları neticesinde ortaya çıkmıştır."* Ve şöyle eklemiştir: *"Mayın temizlemeye ilişkin bu görevi 1992'deki (Özal dönemindeki) Bakanlar Kurulu Kararı'yla Türk Silâhlı Kuvvetleri üstlenmiş; yapılan ön çalışmalar 2003'e kadar devam etmiştir."* Dolayısıyla eski Bakan'ın bu sözü, mayın döşenmesinin ardında Menderese rağmen ordunun, doğal olarak da ordunun arkasındaki İngilizlerin olduğunu teyit etmektedir.

5- 1 Mart 1999'da, bütün dünyada büyüyen kara mayınları sorununa karşı; anti-personel mayınlarının kullanılması, depolanması, üretimi ve transferinin yasaklanması ve imhasına dair, Kanada'nın Ottawa şehrinde, 146 ülke arasında imzalanan bir sözleşme yapılmıştır ki bu sözleşmenin metni şöyledir: *"...Taraf devletlerden her biri, yetkisi ya da denetimi altında olan mayınlı alanlardaki bütün anti-personel mayınları bu sözleşmenin söz konusu Taraf Devlet için yürürlüğe girmesinden sonra on yıldan daha geç olmamak şartıyla mümkün olan en kısa zamanda imha etmek ya da imha edilmesini sağlamakla yükümlüdür."*

12 Mart 2003 tarihinde; Ottawa Sözleşmesine ilişkin yasa Türkiye Parlamentosu'nda kabul edildi ve 1 Mart 2004'de yürürlüğe konuldu.

Türkiye Hükümeti, 01.03.2008'de, 01.03.2014 tarihine kadarki dönem içerisinde mayınların temizlenmesi sözünü verdi. Bu da yapılan sözleşmeye göre sözleşmenin uygulanmaya koyulmasından 10 yıl sonrasıdır.

6- Erdoğan bu sözleşmeyi istismar etti ve mayın temizleme yasası hazırlatarak ardından bunu parlamentoya sundu. Nitekim parlamentodaki birçok oturumlarda, iktidar partisinin sunduğu yasa tasarısı üzerinde bazı değişiklikler yapılmasıyla birlikte çoğunlukla onaylanıncaya kadar iki hafta boyunca devam eden keskin tartışmalar ve gerilimler baş gösterdi. Türkiye Parlamentosu, 04.06.2009'da, Türkiye-Suriye arasındaki döşeli mayınları temizleme yasasını, 91 muhalif üyeye karşılık 255 üyenin muvafakatiyle onayladı, çekimser ve katılmayan üye sayısı 204 oldu ve karar, 17.06.2009 tarihli resmî gazetede

yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiş oldu. Ayrıca Türkiye Savunma Bakanlığı Genel Sekreteri, 30.06.2009 tarihinde bu mayınların temizlenmesine ilişkin bir beyanda bulunarak şöyle dedi; "Mayınların temizlenmesi hususundaki çalışmayı Millî Savunma Bakanlığı yüklenecik, bunu dört aşamada tatbik edecek ve "Kuzey Atlantik Anlaşmasına Bağlı Bakım ve Tedarik Ajansı" olan (NAMSA) yoluyla gerçekleştirecektir." Yasaya göre öncelik Genel Kurmay Başkanlığına verilmekte, ardından da bununla ilgili çalışmanın keyfiyetinin açıklanması için Savunma, Maliye ve Dışişleri Bakanlıklarına verilmektedir. Bu kurumların muvafakatiyle, mayınları bölgeden temizleyecek olan şirkete, bu bölgeyi 44 yıllığına kiralama hakkı verilecektir.

Kamuoyu ve medyaya mayın temizleme projesinin "İsraili" bir şirkete verileceği duyumları ulaştı. Özellikle Yahudi varlığı "İsrail'in" Ankara'daki büyükelçisi "Gaby Levy'nin" bu hararetli tartışmanın yaşandığı bir dönemde Şanlıurfa'ya giderek şöyle bir açıklama yapması: "Her Yahudi için atalarımızın dedelerimizin geldiği bu topraklara gelmek çok önemli" [Kaynak: 26.05.2009 / Hürriyet Gazetesi] Ardından da Parlamantonun, ilgili yasa projesini görüştüğü bir sırada Türkiye Parlamantosuna gerçekleştirdiği ziyareti, Yahudi varlığı "İsrail'in" bu işlerin arkasında olduğu intibasını vermiştir.

Dolayısıyla Muhalefet Partileri, bunu istismar etmişler ve Hükümeti, Türkiye topraklarını Gazze'yi yerle bir eden "İsrail'e" satmakla suçlamışlardır. Ancak muhalefetin suçlamalarına karşı, Erdoğan'ın bu suçlamaları teyit eden yanıtı hükümeti sıkıntıya sokmuştur. Zira Hükümetin bu arazileri karşılıksız olarak "İsrail'e", yani Yahudilere vereceğine dair muhalefetin suçlamalarını reddeden AK Parti Düzce İl Kongresinde yaptığı konuşmasında cevap vermiş ve şöyle demişti: "Şimdi ülkemizde küresel sermaye yatırım yapmak istiyor, bakıyorsunuz birileri çıkıyor o Yahudi sermayesidir, olmaz. Yahu arkadaş gelip benim ülkemde yatırım yapacak. 500 milyon dolarlık, 1 milyar dolarlık yatırım yapacak. Yahu işsizlik diyorsun, işte buyur bak adam yatırım yapacak. Yatırım yapınca burada kim çalışacak? Burada İzak çalışmayacak, Hasan çalışacak, Ahmet, Mehmet çalışacak. İşte buyur bak işsizliği aşıyoruz, sen bunu istemez misin? O dinden veya bu dinden diye yabancı şirketleri ret mi edelim! Paranın dini ve milliyeti olmaz!" [Kaynak: 24.05.2009 / Radikal Gazetesi]

Hakeza Erdoğan, halkını kandırmaktadır ki o, bugün Allah'ın İslâm ile kerim kıldığı, onu taşımakla ve yüzyıllarca kendi yolunda cihat etmekle şereflendirdiği bir halkı böylesi bir zamanda onun düşmanı olsa bile onları bir şirkette çalıştıracak ve bu halkın, dünyanın dört bir köşesinde birer işçi ve hizmetçi olarak kalmasını istemektedir.

Ardından Erdoğan, muhalefete karşı reddiyesine şu sözlerini ekledi: "Bizden önceki Milliyetçi Hareket Partisi (Devlet Bahçeli'nin Partisi), Demokratik Sol Parti (Ecevit'in Partisi), ve Anavatan Partisi (Yılmaz'ın Partisi)'nin de dâhil olduğu üçlü hükümette "İsrail" ile birçok anlaşmalar imzalamışlardır. Sanki hiçbir anlaşma yapmamış gibi baka baka halkı aldatmayın." (07.06.2009 / Türkiye Radikal Gazetesi) Sanki o, Filistin'i gasp eden Yahudi varlığına sevgide herkes eşittir demek istemektedir!!

7. Kayda değer ki Hâlife AbdulHamîd'in Filistin topraklarına yönelik Yahudilere karşı söyledilerinin aynısı sanki Türkiye topraklarında gerçekleşmektedir. Zira Filistin meselesinin devletlerarası bir sorun olduğu yüzyılda Yahudilerin siyasî liderleri Filistin'de kendilerine tutunacak bir yer edinmek için kâfir devletlerle özellikle de İngiltere ile dayanışma çabası içerisinde idiler. Bu amaçla Osmanlı Hilâfet Devleti'nin içerisinde bulunduğu malî krizden faydalanmaya çalıştılar. O dönemdeki Yahudi liderlerinden Hertzl, aynı amaçla devlet hazinesine ödenmek üzere büyük miktarda para teklifinde bulundu. Fakat Halife AbdulHamîd Hân onun bu teklifini reddetti. Halife'nin Hertzl'in önerisine cevaben iletilmek üzere Sadrazam'a söylediği meşhur sözü şöyle idi: "Doktor Hertzl'e bu konuda ciddi adımlar atmasını nasihat ederiz. Zira ben Filistin toprağının tek bir karışından dahi vazgeçmem!... Orası benim şahsi mülküm değildir. Bilakis İslâm Ümmetinin mülküdür. Halkım bu topraklar uğrunda Cihat etti ve orayı kanlarıyla suladı... Yahudilerin milyonları kendilerine kalsın!... Eğer bir gün Hilâfet Devleti parçalanacak olursa işte o gün, onlar Filistin'i bedelsiz alabilirler. Ancak ben hayatta olduğum müddetçe hayır..." Gerçekten siyasî dehaya sahip olan AbdulHamîd'in [Allah Subhânehu ve Te'alâ ona rahmet etsin], Filistin konusunda söyledikleri haklı çıkmış ve Filistin Yahudilere bedelsiz verilmiştir! Şimdi Filistin'de olanların küçük bir resmi Türkiye'de tekrarlanmaktadır. Zira onlar, Suriye sınırındaki toprakların mayınlardan temizlenmesi gerekçesiyle 44 yıllığına Yahudilere verilmesini ve İslâm Ümmetinin kalbine yeni bir hançerin saplanmasını istemektedirler.

8- Bunlar, Hükümetin tutumu hakkındadır. Cumhuriyet Halk Partisini (CHP) temsil eden Ana Muhalefetin tutumuna gelince; bizler biliyoruz ki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarda olsa idi

Yahudilerin çıkarlarını gerçekleştirmede hiç tereddüt etmezdi. Çünkü o, Hilâfeti yıkan ve iligine kadar Yahudilerle birlikte olan Mustafa Kemal'in soyundandır. Tüm bunların ardından Cumhuriyet Partisi'nin, Erdoğan'ın bu arazilerin kullanım hakkını bir Yahudi şirketine verilmesini istemesine olan kızgınlığını tasavvur etmek mümkündür.?! Ancak Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), mayınlardan temizlenmesi karşılığında arazilerin 44 yıllığına (İsraili) bir Yahudi şirketine kiralanması meselesinde Hükümetin niyetini istismar etmiştir. Ardından da iyi niyetinden ve samimiyetinden ziyade Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) yıpratma hususunda belirginleşen politik çıkarlarını ve hedeflerini gerçekleştirmek için bununla kamuoyunu meşgul etmiştir. Bunun içindir ki Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ni ziyaret etmiş ve orada popülerlik elde etmek için konuyu, bu bölgedeki kamuoyuna yoğun bir şekilde arzetmiştir. Kaldı ki Cumhuriyet Halk Partisi, Müslüman Türkiye halkının Filistin'deki Müslümanların kasabı İsrail'e yani (Yahudi) varlığına karşı aşırı tepkisi olduğunu çok iyi bilmektedir! İşte öfkeli Müslümanların bu duygularını istismar ederek AK Parti'yi yıpratma girişiminde bulunmuş ve bunda da ciddi bir başarı elde etmiştir. Zira Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) bu tepkisi ve eylemleri, bizzat Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) bazı yandaş gazeteleri tarafından övülecek derecede Müslümanlar tarafından şaşkınlıkla karşılanmıştır!

Muhalefetin, bu arazileri işletmesi için bir İsraili şirkete verilmesi hususunda Hükümetin isteksiz olmadığı haberlerinin sızmasına dayanarak Erdoğan'a, yani Adalet ve Kalkınma Partisi'ne karşı çıkması, yani Müslümanların duygularını istismar etmesinin sebebi işte budur. Bu da Türkiye'deki Müslümanların, Filistin'i gaspeden Yahudi varlığına karşı büyük düşmanlık beslemesi hususundaki tutumu sebebiyledir. İşte sebep budur. Yoksa Cumhuriyet Halk Partisi de Yahudi'nin çıkarlarının gerçekleştirme hususunda Adalet ve Kalkınma Partisi ile rekabet etmektedir. Şayet partisel bir rekabet olmasaydı, hiçbir muhalefet ortaya çıkmazdı.

9- Müslümanların beldelerinin arasına mayınlar döşemekle bir hata işlemiş olan devlete düşen, mayınların temizlenmesi karşılığında bu toprakların yabancı bir şirkete özellikle de 44 yıllığına işletmesi amacıyla İsraili bir şirkete vererek tekrar başka bir hata işlememesidir. İslâm'ın zorunlu kıldığı sahih çözüm ise, devletin ve kurumlarının, özellikle ordunun, mayınları temizlemesi ve oradan mayınlar temizlendikten sonra büyük bir kısmı kamu ve devlet mülkiyeti olan, küçük bir kısmı da özel mülkiyet olan arazilerin kullanım hakkının sahiplerine iade edilmesidir.

Bu topraklardan mayınların temizlenmesi ve imar edilmesi için ne kadar para harcanırsa harcanırsın bu topraklar, harcanan tüm paraları, daha fazlasını karşılayacak derecede büyük bir gelir getirecek, tarımsal ve içerisinde bulunan petrol ile madenler sonucunda endüstriyel bir kalkınma oluşturacaktır.

Bu toprakların 50 yıldan beridir terk edilmiş bir arazi olması burasını, son yıllarda çok kazançlı olan organik tarım için elverişli kılmaktadır. Özellikle de 216 km² den 186 km² gibi %80'e ulaşan alanının mülkiyetinin devlet hazinesine, geriye kalanlarının ise, Devlet Demir Yollarına, diğer kurumlara ve vatandaşlara aittir ki bu tarıma elverişlidir.

Ayrıca Bölgede, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) açtığı kuyuların 10'undan günde iki bin varil petrol üretilmeye başlanmış ve aynı bölgenin karşısında, yani Suriye tarafında ise 560 civarındaki kuyudan günde 450 bin ile 500 bin varil arasında petrol çıkarılmaktadır. TBMM'deki tutanaklara yansıyan bilgilere göre, TPAO yetkilileri yeni açılacak 12 kuyudan yaklaşık 2500 varil petrol daha çıkarılabileceğini belirtmektedirler.

Hakeza devletin bu arazileri işletmemesi ve yarım asra yakın bir süreliğine yabancı bir şirkete vermesi, İslâm'da bir cürümdür. Hele hele bu şirket, iki kıblenin ilki ile el-Harameyn-iş Şerifey'nin üçüncüsünü işgal ederek Filistin'i gasp eden, orada fitne ve fesat saçan Yahudi varlığına bağlı bir şirket olursa nice olur? İşte o zaman, son derece kötü olan bu projeye büyük-küçük katkısı olan herkesin günahını yükleneceği büyük bir cürüm olacaktır.